

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. IV. An, vel Qualiter possint Infideles cogi ad Fidem Christianam
suscipiendam?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

ferid & severè agendum, ostensâ frivolitate excusationum eorumdem, & ponderatâ gravitate negotij veræ fidei, unde pendet æternitas. Cum zelosis (qui non tam ex malitia, quàm ignorantia errantes, pro sectis suis valde zelantur) benevolè & modestè agendum, nec tam argumentis obruendi, Quàm exemplo Stephani pro Saulo orantis, Deo per calidas preces commendandi sunt, ut revelato fidei oculo cognoscant falsitatem suæ sectæ, quam tanto zelo defendunt.

38. Qui cum obstinatis ex mera malitia.

Cum ultimo & pessimo Infidelium genere, qui probè scientes se à communi Ecclesiæ & antiquitatis sensu recedere, tamen ex superbia & mentis obduratione obstinatè resistunt veritati, ne appareant convicti (quales sunt Hæresiarchæ, & plerique Ministri Hæreticorum) non est facile disputandum: cum enim contumaces sint & superbi, nolunt respiscere, etsi convicti, sed tantum verbis contendere, & posthabito veritatis studio suam ex disputatione gloriam captare, cordaque simplicium seducere, juxta illud Augustini lib. 13. contra Faustum cap. 12. Non enim disputare amant heretici, sed quomodo superare impudentissimâ perveraciâ, ut congregent qua non pepererunt. Unde non tam attendunt, quid pro vera fide probanda dicatur, quàm qualiter argumenta & responsiones Catholicorum possint eludere aut sublannare, aut aliqua ad plausum objicere, ut audientibus appareant triumphasse. Si tamen ob aliorum in fide firmamentorum utilitatem cum iis agendum sit, coercendi sunt intra limites certæ materiæ, & ad responsiones in forma debita, ut sic arctius possint constringi & palam confundi: alias enim ab una materia transiliunt ad alteram disparatam causâ effugii. Incumbit etiam Hæreticis onus Actorum: cum Catholicis veteri prioribus possessoribus solum incumbere queat onus defensionis, nisi gratis onus Actorum assumant. Præterea congruè incipit disputatio à Judice controversiarum, distincto à Scriptura & spiritu privato: Qualem negantes nullam controversiam ex aliqua Scriptura poterunt clarè decidere vel probare; veluti ad quod non sufficit, adferri loca aliqua apparentia. Quare urgendi sunt, ut ostendant (quod numquam ostendere poterunt) talem esse locorum Scripturæ sensum.

Postrema conditio licite disputationis.

Ultima denique licite disputationis conditio est, ut à contentione, convitiis & jactantiis abtineatur, & pondere auctoritatis, non verborum aculeis procedatur.

QUESTIO IV.

An, vel Qualiter possint Infideles cogi ad fidem Christianam suscipiendam?

SUPPONENDUM in primis omnes valde baptizatos, etiam in infantia aut per metum, si falsam fidem profiteantur, posse pœnis etiam corporalibus, ad Catholicam fidem profitendam compelli. Dico ad profitendam fidem; non autem ad ipsam fidem: quia cum homines de internis actibus judicare nequeant, etiam ad eos non possunt compelli. Probatur suppositio in primis auctoritate omnium Catholicorum, & antiquissimâ consuetudine Ecclesiæ, quæ tam jure Ecclesiastico quàm civili gravissimas semper in Hæreticos pœnas statuit. De baptizatis in infantia, etsi nunquam actu proprio fidem Catholicam sint professi, habetur specialiter definitio Tridentini sess. 7. can. 14. De iis autem, qui metu ad acti baptismum susceperunt, sic in speciali decernunt Canones. Vide c. Contra Christianos, de Hæreticis in 6. c. Majores de Bapt. Et c. de Judæis dist. 45. Ex quo à fortiori etiam patet, compelli posse eos, qui aliquando Catholicam fidem professi, & contra metum baptizati, ab ea defecerunt.

39. Baptizati, etsi in infantia aut per metum, possunt ad professionem vere fidei compelli.

Supponitur deinde à Doctoribus communiter, Infideles non baptizatos, nec fidelibus Principibus subjectos, non posse vi vel armis compelli ad fidem suscipiendam, aut ejus prædicationem audiendam: nec ideo præcisè, quia illa recusant, facere rebus suis privari posse. Ratio est: quia nec Ecclesia, nec Principes Christiani habent in eos jurisdictionem, sine qua illa compulsio licitè fieri nequit; cum par in parem non habeat imperium, sed tantum in subditos. Quamvis Major & quidam Genesis Sepulveda Caroli V. Chronista oppositum sensisse referantur.

40. Secus est, de non baptizatis, utrum Christiano Principi subjecti.

Nihilominus possunt dici Infideles (si id aliàs Leri queat) compelli ne eos, qui eundem apud eos prædicant, aut eam suscipere volunt, injuriosè impediunt, aut eos contumeliosè & injuriis fidei causâ afficiant. Nam Matth. & Marci ult. Ecclesia accepit à Christo potestatem, jus, & mandatum prædicandi Evangelium omnibus Gentibus. Unde dum sic impeditur à potestatis, juris & mandati illius executione, fit ei injuria, quam vi potest repellere. Similiter qui vi, contumeliosè, bonorum direptione, & similibus modis impediuntur, ne liberè Prædicatores fidei audiant, ipsamve fidem suscipiant, patiuntur innocenter gravem injuriam: poterit igitur Ecclesia defensionem talium suscipere, & auxilio Principum Christianorum injuriam illis illatam propulsare, ipsis saltem expressè vel

41. Possunt hi cogi ne injuriosè prædicatores fidei trahant.

Aut impediuntur volentes audire.

Quaest. IV. An vel qualiter possint Infideles cogi ad Fidem. 175

vel tacite poscentibus. Confirmatur: quia Ecclesia veluti suprema respublica habet jus mittendi Legatos pacis Christianae, qui sunt Praedicatores fidei: adeoque si male tractentur, possunt defendi, & vindicta injuriae proportionata sumi. Hinc Pontifex interdum Principibus fidelibus committit, ut in Provinciis infidelium praedicatores fidei protegant, & infideles resistentes coerceant. Quo casu Pontifex Principi Adeli directe non dat dominium super regna & provincias infidelium, sed munus & jus coercendi armis impediennes injuste fidei praedicationem. Quo pacto Alexander VI. inter Reges Castellae & Lusitaniae divisit Provincias utriusque Indiae, dividendo nimirum inter illos directe curam & jus praemissum quoad Regiones singulis assignatas, ut post *Victoria & Suarez* notavit *Lugo d. 19. sect. 2. num. 49.*

42. Subjecti principibus Christianis possunt ab his cogi ad fidem audiendam.

Solum ergo restat difficultas de infidelibus subjectis Principibus Christianis, an ab his cogi possint ad fidem audiendam & recipiendam. Et in primis ne quidem ad fidem audiendam illos posse à Principe cogi, censent *Coninck, Valentia* & plures alii. Sed oppositum docet *Suarez, Hurtado* & alii passim, ut testatur & sequitur *Lugo sup. num. 54.* Et probatur ex *Constitutione 92. Gregorii XIII. in Bullario*, quae incipit *Sancta Mater Ecclesia*, cujus observantiam exactam hodie Romae videmus, inquit *Lugo supra.* In ea porro Judaei subjecti poenis & multis coguntur ad audiendam singulis hebdomadis concionem de rebus fidei Christianae, in terris & locis, in quibus extant eorum synagogae. Et quidem legenti verba Bullae apparet satis manifestum, non obedientibus imponi propriè poenam, locumque habere coactionem directam, & non solum indirectam, quae in hoc consistit, quod à tributo licite alioquin imponendo eximantur convenientes ad audiendam concionem. Neque hoc excedit potestatem Principis laici, qui sicut potest recipere & audire legatos undecumque missos, ita & praecipere subditis, ut eos audiant, praesertim si legatio sit de rebus ad eorum bonum pertinentibus; ut arguit *Lugo d. 19. num. 58.* Rationem autem dat *Arriaga d. 25. sect. 3. num. 22.* quia Princeps habet jurisdictionem mandandi ea, quae sunt licita & honesta (prout indubie est auditio fidei) & simul ordinantur ad politicam gubernationem ac pacem in regno conservandam; ad quod maxime idoneum est, ut saltem intelligant subditi fundamenta fidei Christianae, ac de Christianis melius sentiant, ab iisque minus avertantur. Quod amplius declarat ex eo, quod juxta regimen, etiam naturale, soleat ac debeat esse aliquod spirituale caput, sive à republica, sive à Deo designatum; adeoque esse debeat

Herincx Sum. Theol. Pars III.

in hujusmodi communitate infidelium: non possit autem commodius assignari alius, quam qui est simul caput in temporalibus: cui proinde infideles censentur se subijcere etiam quoad religionem, quousque non subsunt Ecclesiae, eatenus saltem, ut obediant in acceptando medio ad veram religionis electionem utili, quale est auditio fidei.

De coactione autem subditorum ad ipsam fidem suscipiendam, major est difficultas, si de coactione directa sit sermo, quod addo: nam coactio indirecta modis aliis licitis non vertitur in controversiam. Sic enim possunt Principes subditis infidelibus prohibere in primis omne exercitium suae Religionis, quatenus id aut juri naturae contrariatur, aut natum est rempublicam turbare; quod faciendo aliqua ratione incitant eos ad veram Religionem capeffendam, dum iis auferunt ea, quae prius eos impediabant. Secundò possunt eos arcere ab officiis publicis: quia ad haec non tenentur eos admittere, qui sua infidelitate se iis indignos reddunt. Tertio possunt iis negare privilegia, quae ex gratia aliis concedunt; quia sine injustitia possunt haec aliquibus negare existente iusta causa. Quarto possunt strictius ab iis exigere tributa aliaque onera; quae iuste iis possunt imponere, sub promissione alicujus exonerationis, si ad fidem convertantur. Quod medium etiam suggerit *Gregorius lib. 3. Epist. 26.* Et *lib. 4. Epist. 6.* Itaque indirecte cogendo Principes utuntur jure suo, quod volunt toto rigore exequi, negata liberalitate seu remissione, nisi sequatur conversio. Immo per accidens potest quaedam indirecta coactio interdum exerceri etiam circa non subditos, privando scilicet eos beneficiis aliis indebitis, v.g. libertate commercii, vel auxilio in bello alioquin iusto, nisi Princeps infidelis fidem profiteatur, eive in suo regno favorem praestet: utuntur enim jure suo Christiani, negando ea, ad quae concedenda nullo jure tenentur.

43. Immo saltem indirecte, etiam ad fidem suscipiendam seu professionem.

Ad coactionem itaque directam quod attinet, communis sententia Doctorum cum *D. Thoma q. 10. art. 8. & 12.* asserit eam esse illicitam, tum jure humano, tum etiam divino seu naturali.

44. Directam coactionem non licere, recepta habet doctrina.

Prohibitio humana patet ex c. *Qui sin- cera, d. 45.* quod est *S. Gregorii. C. De Judaicis, ead. dist.* quod est *Toletani 17. c. 55.* Et c. *Sicut Judaei, de Judaicis.* In quibus (inquit *Castro Palao d. 2. pu. 6. num. 3.*) non tam est nova prohibitio, quam declaratio prohibitionis divinae. Si quidem in c. *Majores, de Bapt.* dicitur id esse contra Christianam religionem; prout etiam urget *Suarez d. 18. sect. 3. num. 5.* Verum (ut notavit *Lorca* *Cap. Majores, de Bapt. q. 10. art. 8. d. 36. num. 18.*) ibi non agitur de coactione ad baptismum suscipiendum, sed de eo, qui omnino invitus, & sine ullo

Cap. Majores, de Bapt. non recte quidam urgent.

consensu, adeoque invalide baptizatus erat, quem proinde obligare ad observantiam legis Christianæ (quæ solos baptizatos tangit) est contra Religionem Christianam. Coactus autem per metum ad susceptionem baptismi, declaratur ibidem esse obligatus ad mandata religionis Christianæ implenda.

45.
Probatur
ex jure na-
turali &
divino.

Inhibitio divina & naturalis probatur: quia potestas coactiva hujusmodi non convenit Principibus Christianis per concessionem Ecclesiæ; cum hæc ipsa non habeat potestatem in infideles, sed solum in baptizatos, juxta certam doctrinam. Non etiam competit eis vi proprii officii: cum hoc totum ab hominibus sit acceptum, merèque politicum ac naturale sit, nec non ordinatum ad similem finem, qui est reipublicæ politicæ quies & bonum. Unde etiam eadem potestas competit Principi Infideli; qui consequenter deberet habere potestatem compellendi subditos ad susceptionem fidei Christianæ sufficienter propositæ. Accedit perpetuus usus Ecclesiæ, quæ exemplo Apostolorum non vi externâ, sed efficaciam prædicationis infideles ad fidem allicere cõsuevit. Quæ nimirum forma à Christo data fuit Apostolis mundum converturis. Et congruit omnino humilitati & mansuetudini Evangelicæ, ac libertati fidei. Aliàs quoque nata essent plura oriri incommoda ex ficta plurimorum conversione, & odio erga fidem etiam filiis secretò instillando.

46.
Non esse ju-
re divino
aut natura-
li illicitam
venet Scotus
& alii.

Nihilominus Scotus 4. d. 4. q. 9. n. 2. & 3. (quem præter Scotus sequuntur Gabriel, Alphonsus à Castro) censet talem coactionem, suppositâ scilicet sufficienti instructione, adeoque debito suscipiendi fidem, non esse ex natura rei aut jure divino illicitam. Quod etiam probabile esse censet & probat Lorca q. 10. art. 8. d. 36. num. 7. & seqq. Et favet Concilium Tolosanum IV. quod refertur c. De Judæis d. 5. ubi tametsi statuatur, ne deinceps Judæi cogantur fidem suscipere, non tamen declaratur id illicitum antea fuisse ex jure divino (quidquid dicat Castro Palao sup. similiter quoad hoc deceptus circa alia jura, ut patet ea inspicienti, signanter c. Sicut Judæi, de Judæis) nec improbat oppositum factum Sisebuti, quin potius licitum fuisse insinuat Concilium, appellâs cum proinde religiosissimum principem. Nec potest cum Castro Palao n. 5. explicari de coactione indirecta: nam id est contra mentem Concilii, in quo juxta ipsum Castro Palao prohibetur directa coactio, & quidem (ut ex contextu patet) tamquam opposita facto Sisebuti.

47.
Et legitime
Imperatorum.

Favet etiam L. Qui post sanctam, Cod. de Paganis, ubi mandatur non baptizatis, ut proles curent baptizari, majorum autem nolentium suscipere baptismum bona idcirco confiscantur. Et L. Caliscularum, Cod. de Ju-

dais & Caliscolis, statuitur de Caliscolis: Hinc nisi ad Dei cultum venerationem, Christianam conversi fuerint, legibus, seu poenis, quibus precipimus hæreticos adstringi, se noverint adstringendos. Unde apparet eos non fuisse hæreticos (quibus etiam eos non accenset Augustinus de Hæresibus) sed potius infideles, aliquam tamen Christianitatis speciem fortasse prætendentes, instituto etiam apud eos novo adeoque invalido baptismo, ut indicat Augustinus Epist. 163. in fine. Similiter contra Samaritanos & Manichæos sunt strictissimæ Imperatorum leges Cod. de Hereticis & Manichæis. Et quidem Manichæi vix à Paganis distabant, nec baptismum saltem legitimum admittebant. Contra quos nihilominus plurimi Imperatores pari jure, quo contra alios Hæreticos legitime baptizatos, processerunt; & videntur procedere potuisse similiter contra alios legitimo baptismo carentes.

Ut proinde non ita pateat usus contra-rius quasi perpetuus in Ecclesia, prout alii prætendunt; & gratis admissus, non inferret prohibitionem divinam, sed abstinentiam Ecclesiæ à re minus plerumque convenienti ob periculum majorum malorum.

Quæ etiam interdum cessare possent, & aliunde sperari maximum bonum; quod nimirum paulatim Gens aliqua sit sub jure suo Christi curanda, & ad proles seu posteros ab infanti instruendos fides sincerissima transmittenda, etsi forte in principio multi cõversionem simulassent. Nam certe possunt etiam gravia incommoda simulationum &c. timeri ex coactione indirecta, quæ tamen per se licita est. Prout quoque timeri possunt ex coactione directa & severissima apostatarum & hæreticorum; quæ tamen justa & licita est.

Quod autem Apostoli tamquam agni inter lupos sine potentia externa mittantur, eos sine violeptia converturi, eamque formam prædicatores fidei teneant, immo tenere debeant, non convincit, Principes non posse uti coactione erga subditos suos refractarios. Quæ admodum etsi prædicatores fidei non cogant infideles ad fidem ardiendam, possunt hos ad id cogere eorum Principes etiam infideles, per se loquendo, juxta alios passim. Immo nec injurias sibi illatas leguntur prædicatores vi repulisse, quas tamen repellere possent saltem pro eis principes.

Ratio est: quia etsi Ecclesiæ non competet prædicta potestas, posset competere Principibus vi officii sui, vi cujus possint adigere subditos Ecclesiæ non subjectos ad servanda jura naturæ ac jus divinum, quo obligantur suscipere fidem satis propositam: Quæ admodum juxta alios passim possunt eos cogere ad fidem audiendam. Confirmatur: quia potestas principum quoad infideles sibi subjectos videtur manere

48.

Mala inde oriunda possent abesse, & magna bona consequi.

Incommoda etiam subesse possunt in conditione infidelium indirecta, aut Apostatarum & hæreticorum directa.

49. Rationibus aliis contrarietatis interveniat.

50. Probatur ratione.

manere in iisdem terminis, in quibus esset, si Christus nullum Ordinem Hierarchicum in Ecclesia instituisset; tunc autem plebs subiciens se principibus seu regibus, fuisset iisdem subjectus etiam in negotio religionis. Quod etiam fatetur *Arraga d. 25. num. 22.* inde probans posse Principes cogere huiusmodi infideles subditos ad fidem audiendam, & in consequenter negans esse subiectos aut cogibiles ad fidem profitendam. Et planè non repugnat ex natura rei populum huiusmodi potestatem in principes transfuisse; in ipsos autem transfulerunt omnem potestatem illimitatè. Quamvis hanc impiè sibi arrogent nonnulli principes hæretici, etiam in subditos Ecclesiæ.

Ex quibus confirmata manet sententia Scoti, & soluta, quæ ex parte juris divini aut naturæ contra eam adferri possent, eatenus præsertim, ut appareat non esse improbabilis: quamvis negari nequeat, quin opposita, uti communiter recepta, sic & probabilissima sit. Quæ autem adferuntur contra sententiam Scoti ex jure humano, nil obstant: cum solum asseratur, quid ex natura rei seu jure divino sit licitum. Quamvis alioquin canones allegati expressè solum agant de Judæis; in quibus ob singularem malitiam & obstinationem velut hereditariam plus est periculi & major ratio prohibitionis.

51. Concluditur probabilis doctrina Scoti.

Ei prohibitio Ecclesiastica non obstat.

Quæ expressè solum agit de Judæis.

QUÆSTIO V.

An Infideles sint Cogendi, ut Errores & vitia contra naturam Relinquant?

NON est sermo de Infidelibus baptizatis: quorum errores & ritus fidei contrarios posse & debere extirpari, quando id commodè fieri potest, est manifestum. Et de facto Ecclesiæ, etiam invocato auxilio brachii sæcularis, id facit, gravissimisque pœnis deviantes mulctat. Ratio est: quia tenetur Ecclesiæ pro posse subditos ad rectam viam reducere. Dixi quando id commodè fieri potest: interdum enim hæreses in quibusdam locis, dissimulante Ecclesiâ tolerantur, quod pericula majorum infortiorum. Utilius quoque interdum permittitur in provincia alioquin hæretica libertas conscientiæ, dum sic etiam Catholica religio gaudet impunitate, quæ ibi caret. In provincia verò Catholica posset eandem libertas permitti, sed non nisi ex causis gravissimis, & rebus quasi desperatis. Sicque longè utilius prospectum fuisset Catholicæ fidei in districtu Buccoducensium, si postulata à Statibus Confederatis conscientie libertas cum hæresis publico in paucissimis ejusdem districtus locis exercitio fuisset admissa, quam dum è contrà eâ denegata, fuit subsecuta exercitiorum re-

Herinc Sum. Theol. Pars III.

ligionis Catholicæ totalis exterminatio. Advenis similiter, aut certis personis, ex gravi causa (quæ planè requiritur) & cavendo indigenarum perversionem, permittitur interdum in quibusdam locis ritus falsus vel hæresis.

Dum autem Principes libertatem conscientie hæreticis concedunt, tenentur ipsi stare promissis, & fidem datam servare, etsi quoad Ecclesiæ subditos non teneatur ipsa stare concessa, citra consensum Papæ per Principes Salvo conductu aut immunitate. Ipsa alioquin Ecclesiæ etiam tenetur servare fidem à se datam; ut clarissimè colligitur ex Salvo conductu dato Protestantibus à Tridentino, qui habetur ad calcem sess. 15. Quod enim licitè promittitur, ex debito observatur: licitè autem ob bonum commune religionis potest se Ecclesiæ per promissum tale adstringere. Quod verò Hæretici objiciant fidem datam Joanni Hus & Hieronymo Pragensi non esse servatam à Concilio Constantiensi, est mera calumnia: nam gratis concessa (quod tamen quidam negant) eos habuisse, saltem ab Imperatore, salvum conductum, Ecclesiæ non potuit exinde obligari, sed jus eos judicandi & puniendi retinuit. Et quamvis fuerit à Concilio ex parte Hieronymi Pragensis postulatus, tamen Concilium noluit dare absolutum, sed solum promissit eum audire sine vi, & justitiâ semper salvâ. Sed & adhuc fides ei servata est: nam clementer auditus hæreses abjuravit, subiciens se severitati canonum in casu relapsus (ut patet ex confessione ipsius Hieronymi sess. 16.) adeoque cedens juri impunitatis. Propter quod poenitens abjuratonis factæ, & relapsus in hæreses, meritas pœnas luit.

53. An Principes Christiani & Ecclesiæ servare debeant fidem hæreticis datam.

Nec illam infregit Concilium Constantiense.

Solum dubitari posset de Infidelibus non baptizatis, tam de subiectis Ecclesiæ & Christiano Principi, quam de non subiectis. Et quidem si Infideles non sunt subditi temporaliter Ecclesiæ vel Christiano Principi, non obligatur specialiter Ecclesiæ, nec Christianus Princeps procurare, ut errores deponant, quia sibi specialiter committi non sunt; obligantur tamen lege charitatis, eo modo, quo unusquisque obligatur ad salutem alterius procurandam. Si Infideles autem Infideles subditi sunt Christiano Principi, vel temporaliter Ecclesiæ, sicuti Christianis Judæi Romæ commorantes subduntur Pontifici, tunc obligatur Ecclesiæ seu Christianus Princeps eos ab erroribus rationi naturali contrariis, & à falso cultu, & superstitioe Deorum removere, aliaque scelerata legi naturæ contraria, quæ lege civili prohiberi possent, impedire, quantum commodè potest. Quod addo: non timor perturbationis rei publicæ aut alterius gravioris mali, prudenti arbitrio pensandus, potest ab hac obligatione in toto vel in parte interdum excusare. Ratio est: quia potestas politi-

54.

Infideles subditi Christiano Principi cogendi ut errores juri naturali contrarios relinquunt.